

Захарова Н.Ю.
кандидат економічних наук, доцент
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Фінансове забезпечення є важливою передумовою розвитку будь-якого суб'єкта господарювання, оскільки саме фінансова складова є визначальною при формуванні стратегічних і оперативних планів та обґрунтуванні можливостей їх реалізації.

Серед науковців існують різні підходи щодо визначення сутності поняття «фінансове забезпечення». Найчастіше його пов'язують з формуванням певного обсягу фінансових ресурсів. Отже, фінансове забезпечення – це наявність достатньої кількості фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення належної роботи підприємства і його керівництва [1, с. 66].

В умовах невизначеності і затяжної кризи, що пов'язані з військовими діями, проблеми формування достатнього обсягу фінансових ресурсів істотно поглибилися. Внаслідок зниження прибутковості ведення бізнесу суб'єктам господарювання часто не вистачає власних коштів для ефективного функціонування. Це супроводжується погіршенням показників фінансового стану, а саме платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості тощо. Таким чином знижується кредитоспроможність суб'єкта господарювання, що відповідно унеможлиблює співпрацю з банківською сферою щодо залучення кредитів. З іншого боку, слід відзначити, що сьогодні банки більше уваги приділяють ланцюжкам постачання і грошовому потоку, а не наявності активів, які можуть бути використані як застава. Крім того, вони можуть поєднувати програми інвестиційного кредитування і торговельного фінансування для покращення роботи обігового капіталу позичальників.

Однак, великою проблемою для банків стали непрацюючі кредити, які негативно впливають на якість кредитного портфелю, ефективність банківської діяльності, процес управління фінансовими потоками, можливості фінансування суб'єктів господарювання. Частка непрацюючих кредитів (NPL) у банківському секторі станом на 01.09.2023 року становила 38,5%. До повномасштабного вторгнення Росії частка

непрацюючих кредитів в банках України стабільно скорочувалася з 55% у 2018 році до 27% на 1 березня 2022 року, а обсяг кредитів у банках зростав [2].

В такій ситуації розвиток бізнесу залежить від державної підтримки за рахунок різних програм або пошуку можливостей залучення фінансових ресурсів з альтернативних джерел.

Основним інструментом державної фінансової підтримки малого та середнього бізнесу України стало надання доступу до капіталу за програмою «Доступні кредити 5-7-9%». В свою чергу драйвером кредитування економіки України став Фонд розвитку підприємництва як адміністратор програми, оскільки орієнтовно 90% нових підприємницьких кредитів надається саме за нею. У межах цієї програми з березня 2022 року суб'єкти підприємництва отримали 37451 кредит на загальну суму 144,4 млрд грн, а з початку реалізації програми станом на 18.09.2023 року ця сума становить понад 234 млрд грн.

Спеціалісти підкреслюють, що програма «Доступні кредити 5-7-9%» спрацювала насамперед за рахунок прозорих і простих процедур її реалізації, постійної та оперативної адаптації до швидкоплинних умов поточної ситуації в країні та світі. Позитивним аспектом є те, що до програми доєдналися практично всі банки України, які кредитують малий та середній бізнес, а отже - конкуренція на банківському ринку перейшла від цінової до конкуренції за якістю проведення кредитних операцій. Перевагою програми також є можливість поєднання з іншими інструментами фінансової підтримки.

Завдяки підтримці міжнародних партнерів ця програма фінансується у повному обсязі відповідно до запланованих показників Державного бюджету України.

Також важливою складовою вирішення проблеми фінансового забезпечення бізнесу є поліпшення можливостей використання грантової підтримки. Урядовий проект «єРобота» передбачає надання українцям грантів для започаткування бізнесу, розвитку підприємництва та навчання і реалізується в через портал «Дія». Він спрямований на активізацію підприємницької діяльності та стимулювання створення робочих місць. Проект включає 6 грантових програм, зокрема, українці зможуть отримати:

- мікрогранти для створення власного бізнесу;
- гранти для розвитку переробного підприємства;
- державне фінансування закладки саду;
- кошти для розвитку тепличного господарства;
- грант на реалізацію стартапу, у тому числі в сфері ІТ;
- кошти на навчання ІТ-спеціальностям [3].

За інформацією Міністерства економіки України майже 8 600 українців стали переможцями грантової програми «Власна справа» від початку її дії та отримують від держави 2 млрд грн на старт або розвиток бізнесу. 90% переможців вже отримали мікрогранти на свої рахунки та інвестують їх у власну справу. За результатами 18 хвилин подачі заяв (25.09.23-08.10.23) найпопулярнішими сферами є: оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів – 113 осіб; переробна промисловість – 55 осіб; тимчасове розміщування й організація харчування – 49 осіб; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги - 21 особа [4].

Як приклад можна також навести грантову програму, що реалізується за сприяння Міністерства цифрової трансформації України та Міністерства економіки України з в межах програми міжнародної співпраці «EU4Business: відновлення, конкурентоспроможність та інтернаціоналізація МСП», яка втілюється німецькою федеральною компанією Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH за фінансування Європейського Союзу та уряду Німеччини. Сума кожного гранту – до 10 000 євро або 400 000 грн. [5].

Можна виділити постійно діючу програму підтримки від Ukrainian Startup Fund, яка спрямована на розвиток проєктів, що наближають перемогу, в галузях оборони, кібербезпеки, інфраструктурної відбудови, охорони здоров'я чи освіти. Для участі у програмі проєкт повинен мати proof of concept – практичне підтвердження того, що реалізація задуму можлива, а заявником може бути як уже зареєстрований суб'єкт господарювання (громадська організація, підприємець тощо), так і фізична особа, за умови здійснення реєстрації на момент укладення грантового договору

Отже, використовуючи різноманітні платформи підприємці можуть знайти для себе найбільш ефективні варіанти залучення фінансових коштів.

Що стосується підприємств великого і середнього бізнесу, вони можуть розглянути можливість випуску корпоративних облігацій. Цей інструмент дорожчий відносно банківського кредитування, але простіший з точки зору залучення коштів без оформлення застави.

Досить вагомим джерелом розширення фінансування для вітчизняних компаній є розвиток українського бізнесу в Європі. Ряд іноземних банків готовий запропонувати фінансування інвестиційного характеру або поповнення обігових коштів задля розвитку європейського напрямку.

Таким чином, бізнес повинен і надалі адаптуватися до умов невизначеності, у яких він вимушений працювати, й при цьому формувати фінансову траєкторію власного розвитку на основі пропозицій з боку держави, міжнародних організацій, фінансово-кредитних установ тощо, зберігаючи потенційні можливості до самофінансування.

Список використаних джерел:

1. Дікань Л.В. Фінансове забезпечення діяльності підприємства: сутність та джерела. Економіка розвитку. 2007. № 3 (43). С. 65–68.

2. Частка непрацюючих кредитів (NPL) в Україні. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>

3. eРобота: Гранти від держави на відкриття чи розвиток бізнесу. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=94321ef8-1418-479c-a69f-f3d0fdb8b977&title=Robota-GrantiVidDerzhaviNaVidkrittiaChiRozvitokBiznesu&isSpecial=true>

4. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=de7c6d3a-bf3d-4291-a00f-3279400deed8&title=VlasnaSprava-2-Mlrd>

5. 10 000 євро для малого бізнесу: отримайте грант від EU4Business. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/10-000-evro-dlya-malogo-biznesu-otrimayte-grant-vid-eu4business>